

# Themabijeenkomst Risk Management

3 april 2024



Platform voor  
InformatieBeveiliging

# Programma

19:00	Opening door dagvoorzitter Maurits van den Heuvel
19:05	ESG door Sander van Wijk
19:45	Pauze
20:05	Digitale Open Strategische Autonomie (DOSA) door Geert Bullens
20:40	Cybercheck door Larissa Kalle en Bart Snijdelaar
21:15	Afsluiting en borrel



## PvIB Themabijeenkomst Risk Management

**TRANSFORMATION CONSULTING**  
in Risk, Finance, Governance & Compliance

ESG – Culture is eating strategy for breakfast

Sander van Wijk  
3 april 2024  
© CPI Governance



CONNECTING PEOPLE WITH IMPACT



Als alleen een blauwe oplossing niet voldoet

## Mentimeter



Ga naar:

Menti.com

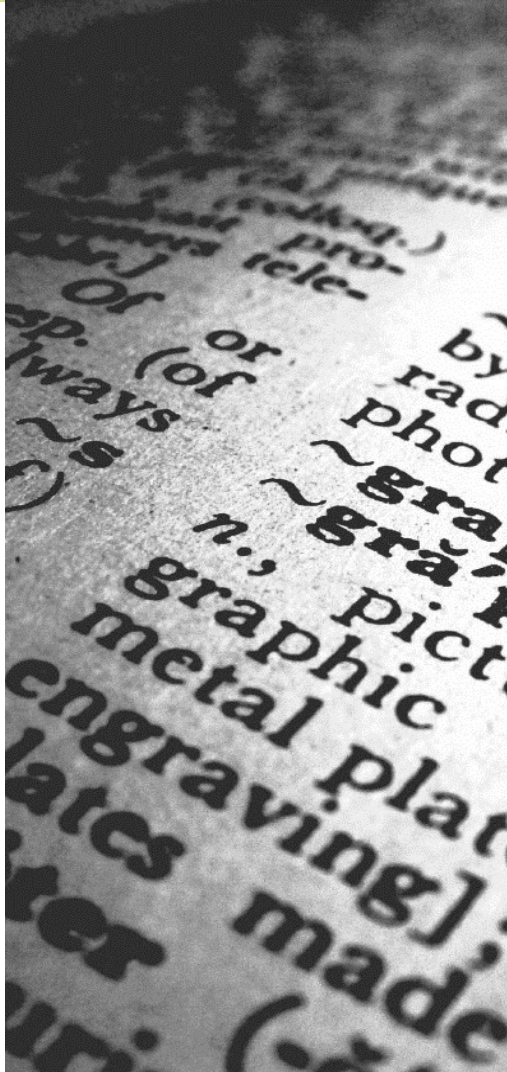
En gebruik de code:

34 22 15 1

# Mentimeter



## Inhoudsopgave



1. Wie is Sander?
2. Hoe ontwikkelt zich het ESG domein?
3. Duurzaamheid wordt volwassen met de CSRD?
4. CSRD in de praktijk toegepast: E5 Circulariteit en S2 Werknemers in de keten
5. Vragen?

## Wie is Sander?



## Hoe ontwikkelt zich het ESG domein?



# Wat is ESG?



10:43 • nos.nl/artikel/2506' • 81%

**NOS** Nieuws v Sport v

NOS Nieuws • Vandaag, 00:23

**Het warmste en natste jaar ooit, met tussendoor een droogterecord: zo verliep 2023**

**Rolf Schuttenhelm**  
redacteur Klimaat

Het regende het afgelopen jaar klimaatrecords. Zo was het wereldwijd het

10:44 • nos.nl/artikel/2506' • 81%

**NOS** Nieuws v Sport v

NOS Nieuws • Vandaag, 03:45

**73.000 huizen erbij in 2023, maar dit jaar 'bouwdip'**

Afgelopen jaar zijn in Nederland ruim 73.000 nieuwbouwhuizen opgeleverd. Dat is iets minder dan een jaar eerder; toen waren het er bijna 75.000, het hoogste aantal in tien jaar. Het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) heeft de cijfers van 2023 op een rij

10:45 • fd.nl/bedrijfsleven/' • 80%

**fd.**

**'Overheid moet kiezen tussen lage prijzen of duurzaamheid'**

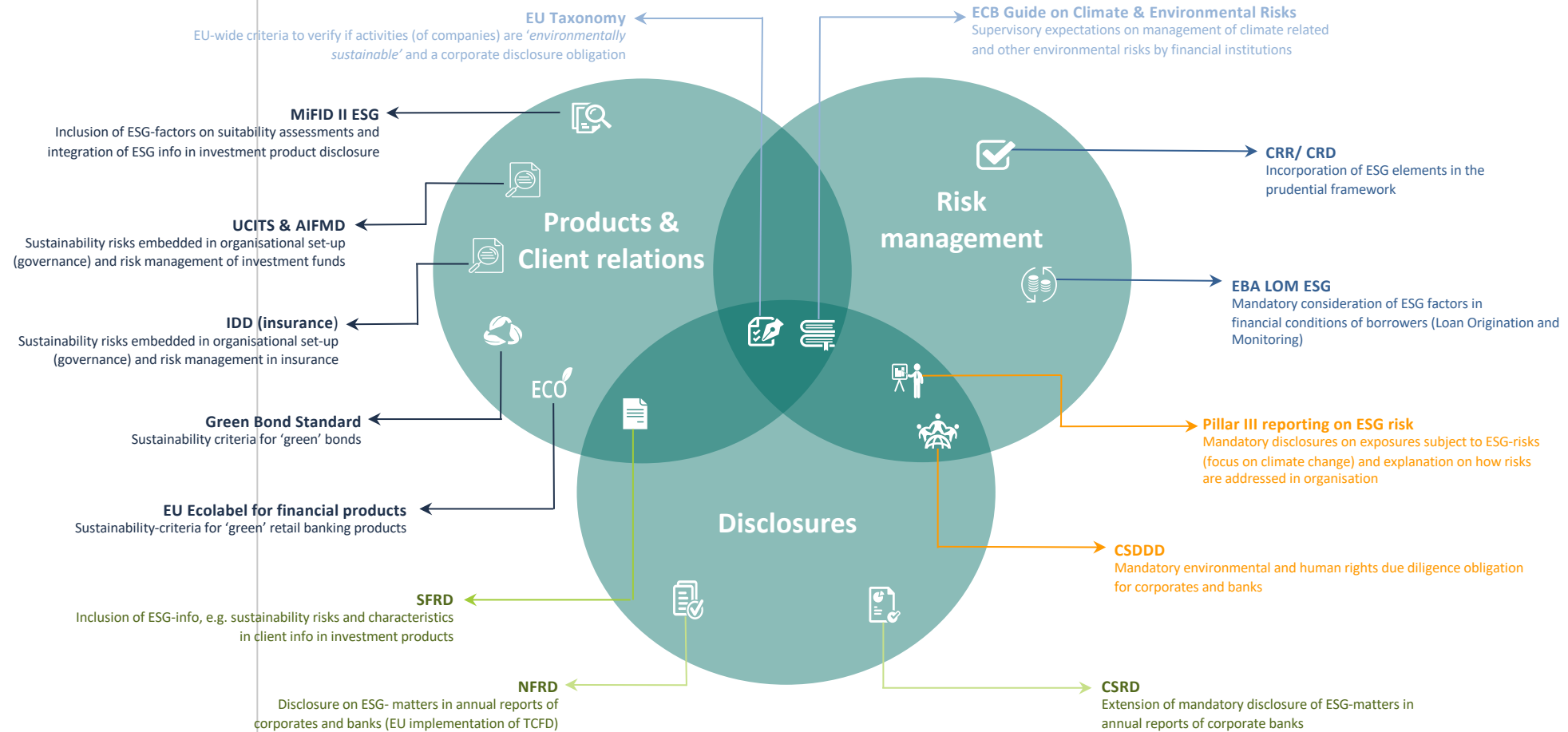
**Jan Braaksma**

Volgens Cees-Jan Adema, directeur van de Federatie Nederlandse Levensmiddelen Industrie, moet de overheid een eenduidige strategie formuleren voor de productie van voeding. Nu staan de wensen van verschillende ministeries vaak haaks op elkaar.

## Mentimeter: Hoe ESG minded ben jij?

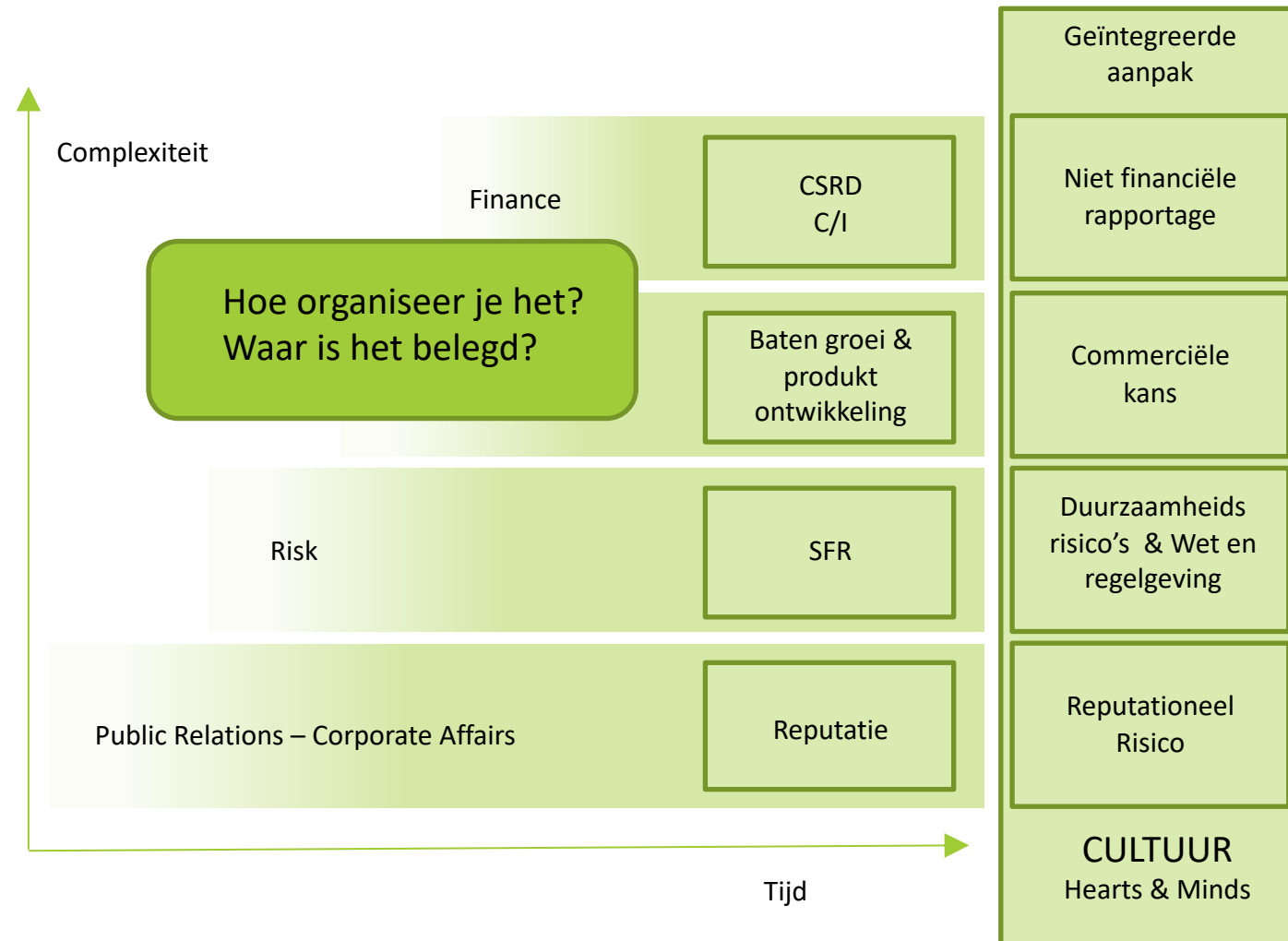


# Tsunami aan wet & regelgeving



# ESG: pubertijd ontgroeid en wordt volwassen

Groeipijn tonen de noodzaak voor een geïntegreerde aanpak. Met de mens voorop



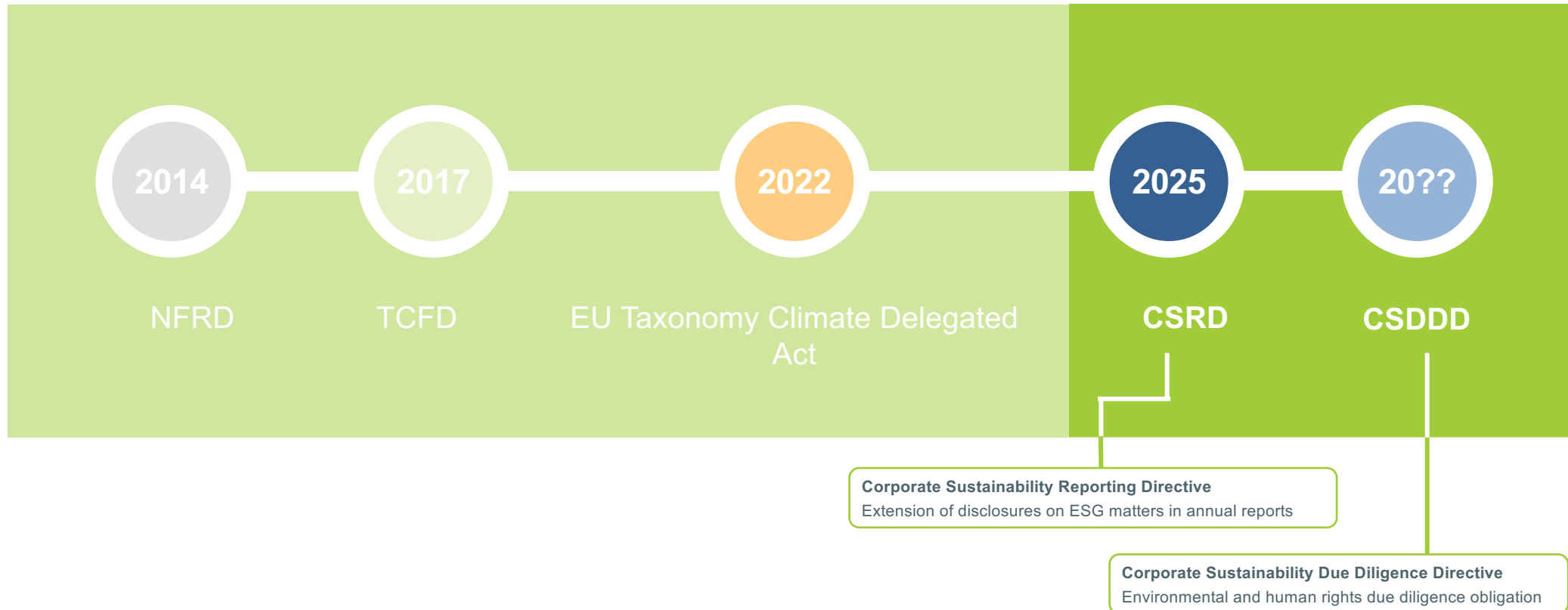
Mentimeter: wie is verantwoordelijk voor het onderwerp?



## Business bouwen met CSRD?







## Wat is het doel van de CSRD?

- Bedrijven aanmoedigen om verantwoordelijkheid te nemen voor hun impact op de maatschappij en het milieu,
- Richt zich op het streven naar duurzaamheid door bedrijfsactiviteiten ethisch sociaal en milieuvriendelijk te maken.

### What is in it voor de onderneming?

- Opbouwen van een positieve reputatie,
- Het vergroten van klantloyaliteit,
- Het aantrekken van investeerders,
- Het verminderen van risico's die voortkomen uit sociale of milieukwesties,
- Naleven kan leiden tot efficiënter gebruik van hulpbronnen, en het bevorderen van innovatie.



## In 2025 the NFRD will become the **Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD)**

All large companies, meeting 2 out of 3 criteria:

- >250 employees
- €50m turnover
- €25m total assets

- More detailed reporting requirements, and reporting according to mandatory **EU Sustainability Reporting Standards (ESRS)**
- Reporting boundary for its sustainability reporting is expanded to its **upstream and downstream value chain**.
- Requires companies to **digitally 'tag'** the reported information
- Company **scope is extended** in phases



Plotting of the reporting standards on the double materiality scale







**12 standards**

**~350 pages**

**>1000 Datapoints**

**~20 templates**

**>80 quantitative metrics**

[Producten](#)[Bonus](#)[Recepten](#) ▾[Meer](#) ▾[Online bestellen](#)[Inloggen](#) ▾

0.00

# Carbon footprinting



Certified



Corporation

[Duurzaamheid](#)[Leveranciers](#)[Carbon footprinting](#)[Climate targetsetting](#)[Climate reporting](#)[Documents](#)[Agenda](#)[FAQ](#)

Feedback

## Carbon Footprinting

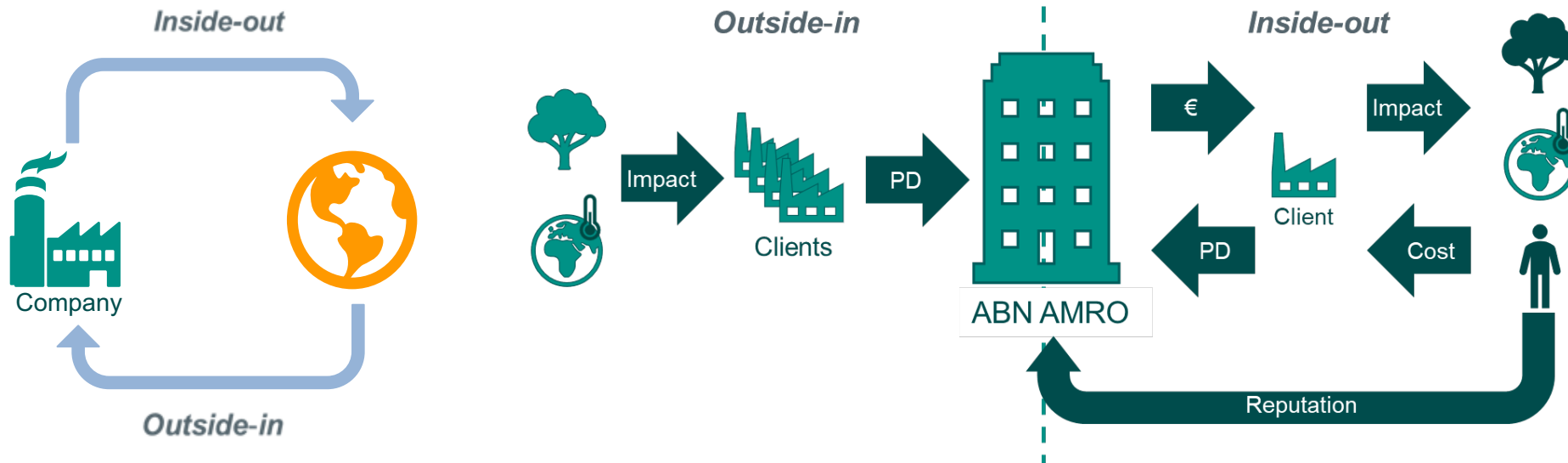
Welcome to the Carbon Footprint section. Here, you can find instruction videos, recommendations and tips to calculate your footprint. In general, we encourage you to follow the Greenhouse Gas Protocol to conduct your organizational carbon footprint calculations.

In order to calculate greenhouse gas emissions we advise to follow the following seven steps. Step 1 to 4 are required for calculations, while step 5-7 are useful next steps in developing your climate strategy.

- ✓ Step 1 - Determine scope & boundary
- ✓ Step 2 - Collect data for Scope 1-2 emissions
- ✓ Step 3 - Collect data for Scope 3 emissions
- ✓ Step 4 - Calculate emissions
- ✓ Step 5 - Develop decarbonization roadmap
- ✓ Step 6 - Engage suppliers
- ✓ Step 7 - Engage employees

To get started with carbon footprinting, please have a look at the **video tutorials** and **recommendations** below.

# Double materialiteit: inside-out en outside-in perspective – in de keten

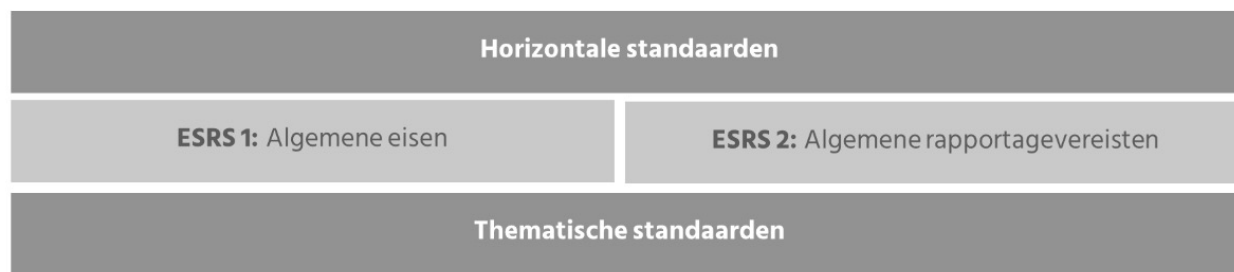






## Hoe wordt CSRD in de praktijk toegepast?





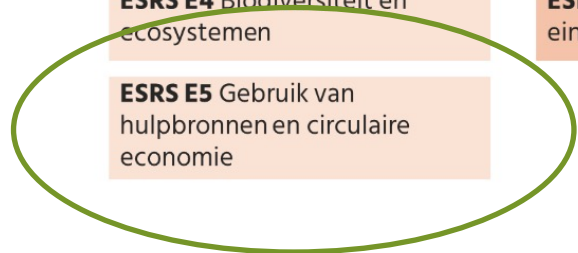
**12 standards**

**~350 pages**

**>1000 Datapoints**

**~20 templates**

**>80 quantitative metrics**

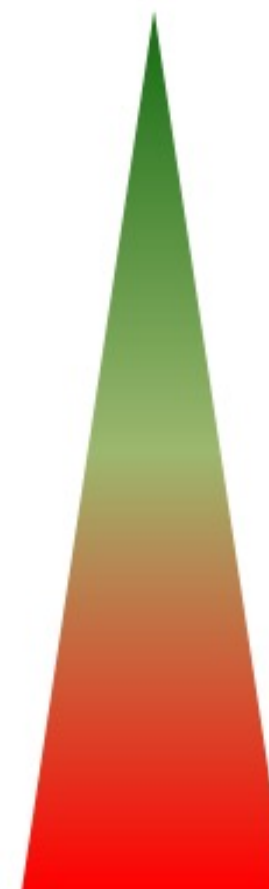




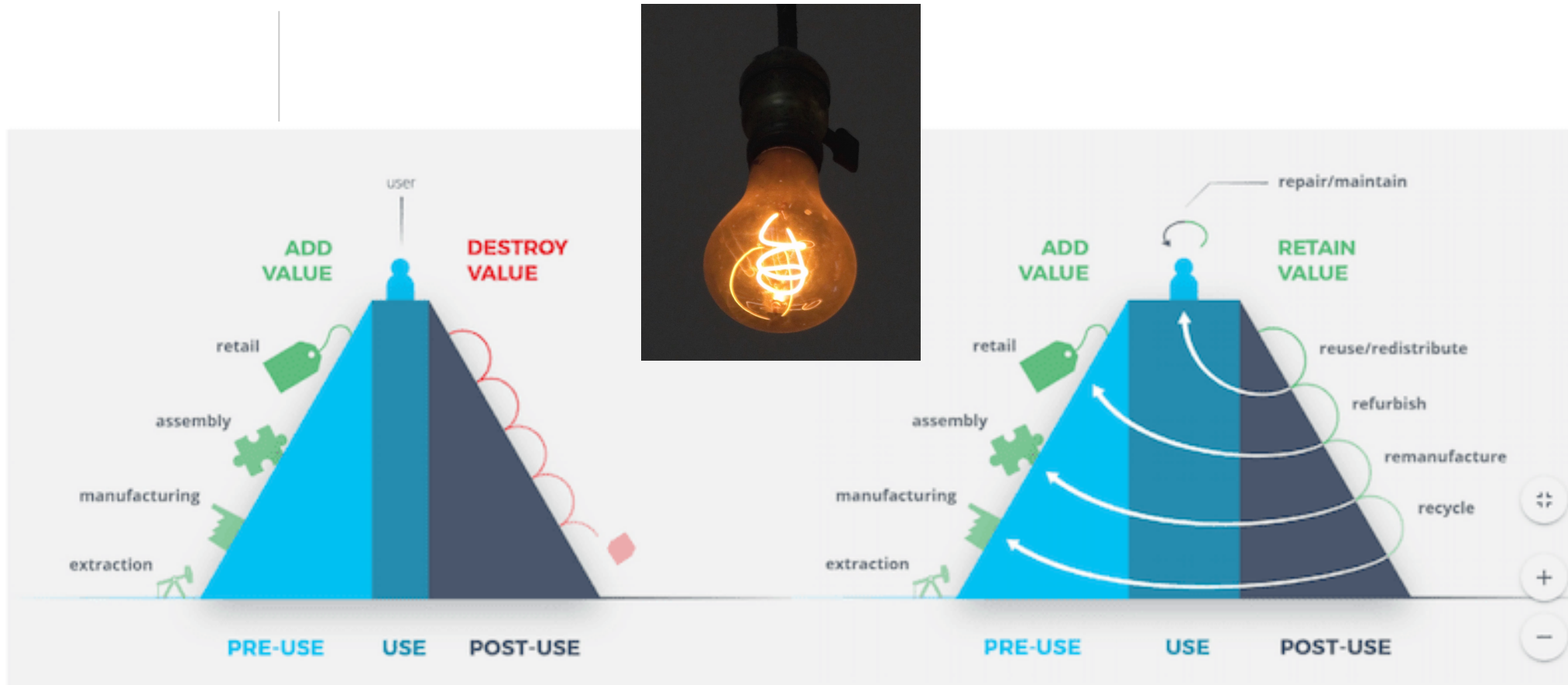
# R ladder

Product slimmer gebruiken en maken	R0 Refuse	Product overbodig maken door van z'n functie af te zien, of die met een radicaal ander product te leveren
	R1 Rethink	Productgebruik intensiveren (bijvoorbeeld door producten te delen, of multifunctionele producten)
	R2 Reduce	Product efficiënter fabriceren door minder grondstoffen en materialen in het product, of in het gebruik ervan
Levensduur verlengen van product en onderdelen	R3 Re-use	Hergebruik van afgedankt, nog goed product in dezelfde functie door een andere gebruiker
	R4 Repair	Reparatie en onderhoud van kapot product voor gebruik in zijn oude functie
	R5 Refurbish	Opknappen of moderniseren van oud product
	R6 Remanufacture	Onderdelen van afgedankt product gebruiken in nieuw product met dezelfde functie
	R7 Repurpose	Afgedankt product of onderdelen daarvan gebruiken in nieuw product met andere functie
Nuttig toepassen van materialen	R8 Recycle	Materialen verwerken tot dezelfde (hoogwaardige) of mindere (laagwaardige) kwaliteit
	R9 Recover	Verbranden van materialen met energierecuperatie

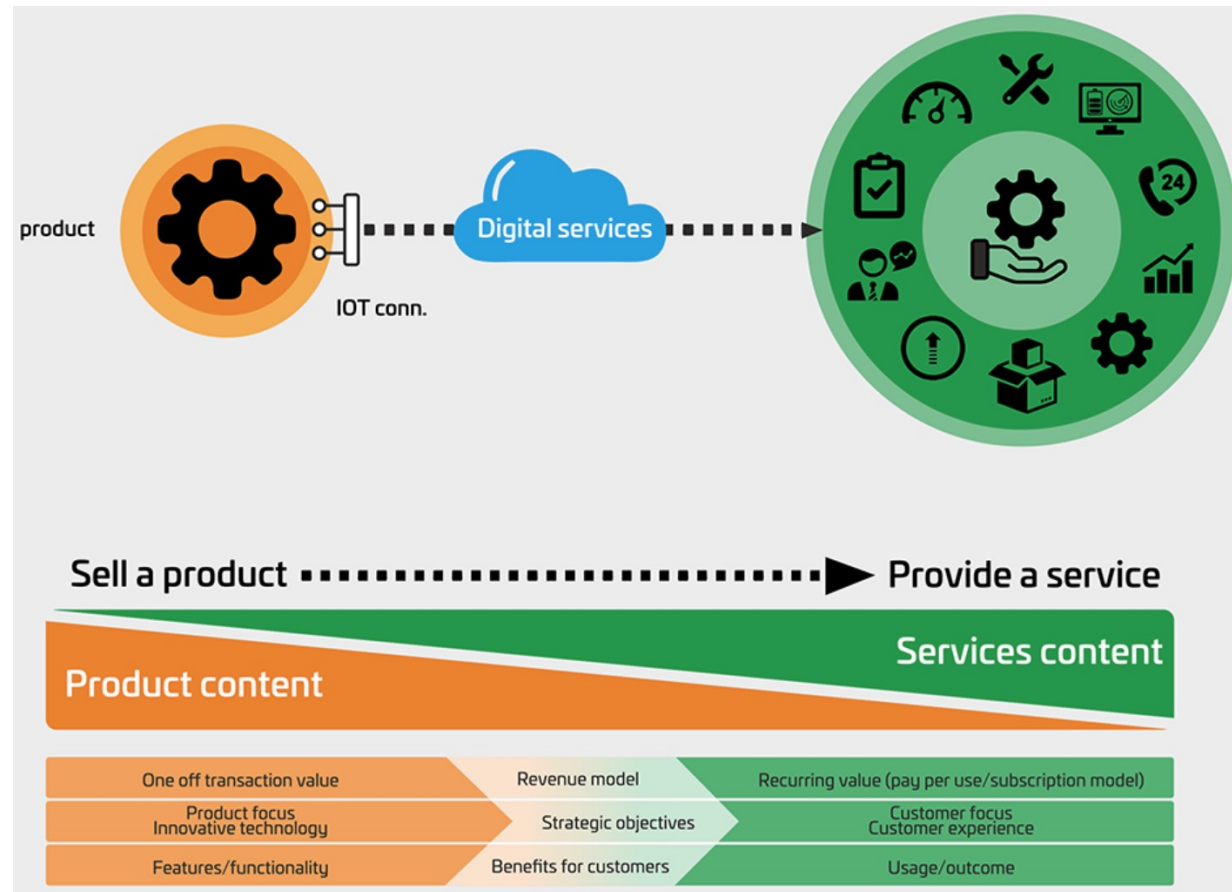
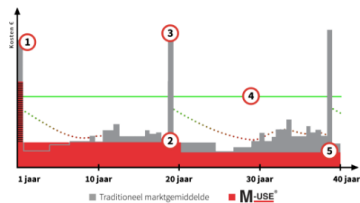
Bron: KLU 2013; bewerking PBL



# R ladder tijdens een business assessment Hoe wordt dit toegepast in de strategie aanpak?



# Servitication van de economie: PaaS



# LCA

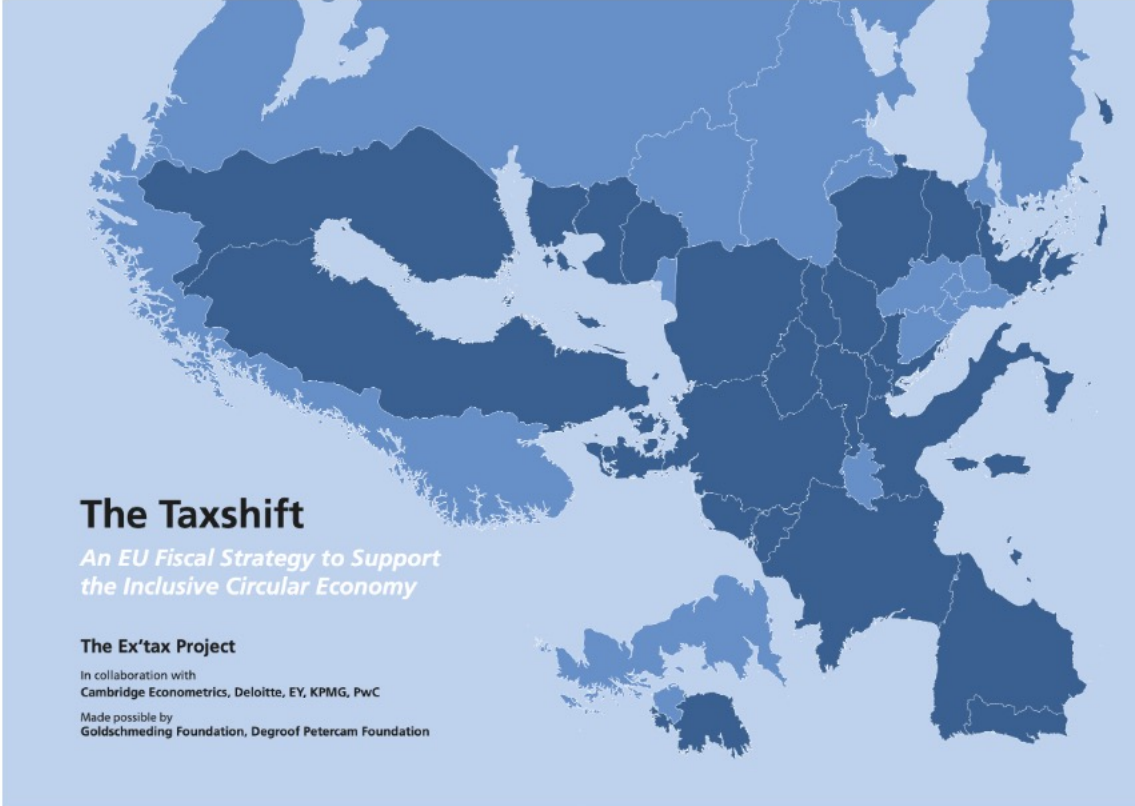




Mentimeter: hoeveel % van de Paris agreement  
broeikasreductie komt vanuit de Circulaire aanpak?



# Extax



**The Taxshift**  
*An EU Fiscal Strategy to Support  
the Inclusive Circular Economy*

**The Ex'tax Project**  
In collaboration with  
Cambridge Econometrics, Deloitte, EY, KPMG, PwC  
Made possible by  
Goldschmeding Foundation, Degroof Petercam Foundation





**12 standards**

**~350 pages**

**>1000 Datapoints**

**~20 templates**

**>80 quantitative metrics**

# Druk en verwachtingen vanuit de maatschappij, wet- en regelgeving en eigen medewerkers vragen om actie op de S van ESG

## Maatschappelijke druk

Urgente veranderingen in de maatschappij vragen om een ander perspectief en actie vanuit Corporate Nederland

**TOEBULLETIN**  
Toegankelijkheid van betaaldiensten voor kwetsbare groepen achteruit

"The richest 10% of the world's population owns over three-quarters of all wealth, while the poorest 50% own a mere 2%\*\*"

**1 out of 5 Dutch households deal with problematic debt\***

73% of the students have a student loan relative to 48% in 2021\*

Investors pressure Nike on wages allegedly owed to factory workers

**ABN Amro zet in op 'inclusive banking': iedereen moet zich gezien voelen**

Nederlandse vrouwen hebben vaak het gevoel dat ze niet worden begrepen door hun financiële adviseur. Dat blijkt uit een rapport over inclusive banking, waarvan Koningin Máxima vandaag het eerste exemplaar in ontvangst nam. ABN Amro gaat daarom beter inspelen op de financiële wensen van vrouwen.

**Extreme arbeidsuitbuiting komt nog altijd voor, ook in Nederland**

De uitbuiting van de arbeidskracht is nu jaarlijks 100 miljard euro. Dat is een record. Het is een probleem dat niet alleen in Nederland voorkomt, maar ook in andere landen. Het is een probleem dat niet alleen in Nederland voorkomt, maar ook in andere landen. Het is een probleem dat niet alleen in Nederland voorkomt, maar ook in andere landen.

## Wet- en regelgeving

Huidige en nieuwe wetgeving als de CSRD en CSDDD rondom human capital en mensenrechten hebben een flinke impact. In juli 2023 heeft de UN werkgroep voor mensenrechten de financiële sector opgeroepen om de due diligence activiteiten op dit terrein versneld te versterken. Ook afgesloten commitments (bijv vanuit de DJSI) vragen om actie.



## Eigen medewerkers

Talentvolle medewerkers waaronder vooral de jonger next-gen professionals hebben een voorkeur voor het werken in een diverse organisatie waar medewerkers en klanten goed behandeld worden en waar er aantoonbaar en concreet gewerkt wordt aan brede impact voorbij financiële impact alleen.

Gartner

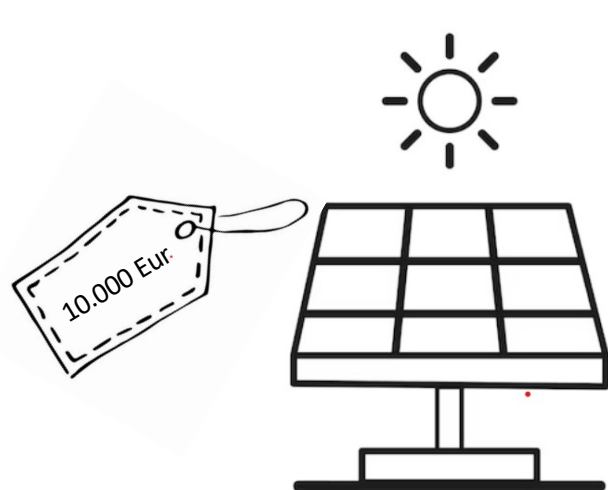
**Gartner HR Research Finds 68% of Employees Would Consider Leaving Their Employer for an Organization That Takes a Stronger Stance on Societal and Cultural Issues**

Uit hetzelfde onderzoek bleek dat die werkgevers die een sterk standpunt innemen sociale en culturele thema's een 2x zo hoge medewerkerstevredenheid hebben

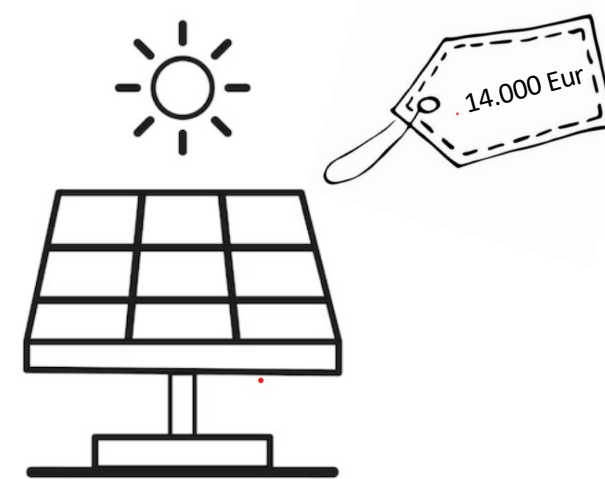
... dit alles tezamen vraagt om een systeem en business model verandering

De kosten van het niet acteren is fors voor de eigen organisatie en kan leiden tot sociale disruptie in de sector en in de bredere economie.

Welke zonnepanelen wil ik op mijn dak?



Optie 1

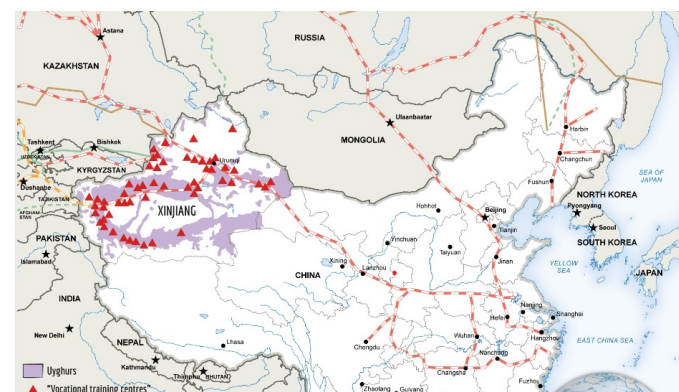
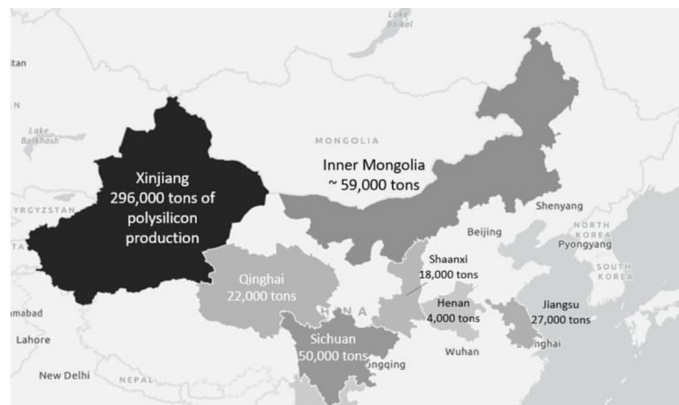


Optie 2

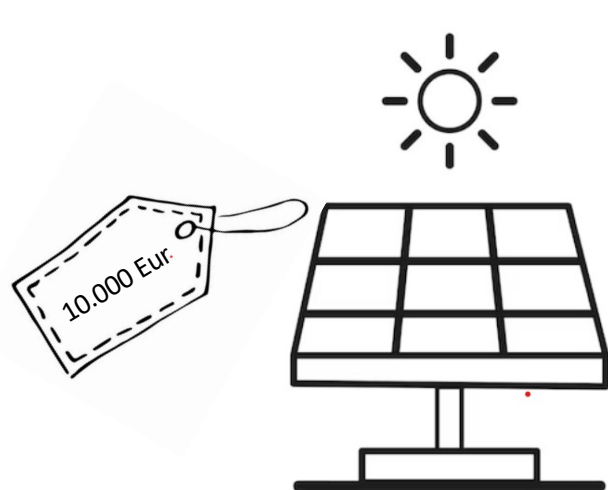
## The Dark Side of solar panels

### Fabrieken bij werkkampen

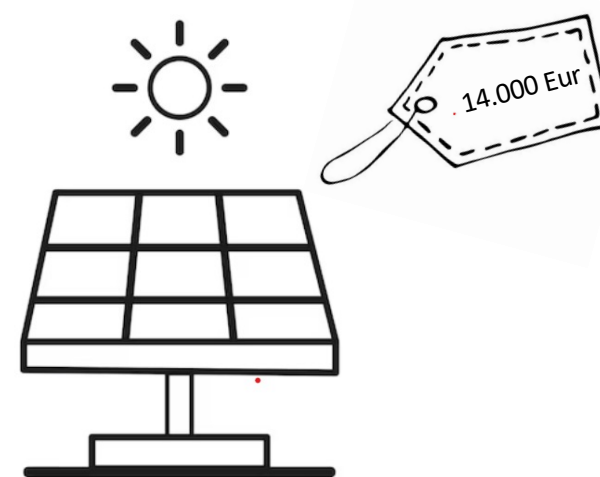
De polysiliciumfabrieken liggen rondom de hoofdstad Ürümqi van Xinjiang, waar een grote concentratie van gevangenen en heropvoedingskampen is



## Welke zonnepanelen wil ik op mijn dak?



Optie 1  
Made in China



Optie 2  
Made in Europe

Mentimeter: welke zonnepanelen koop je?





Mentimeter: keert de wal het schip of is het niet nodig?



# Vragen





Ministerie van Economische Zaken  
en Klimaat





















# Digitale Open Strategische Autonomie (DOSA)

Bijeenkomst PvIB - 4 april

Geert Bullens – directie Digitale Economie

# Context (1)

## Waardevolste techbedrijven

Rank	Name	Market Cap	Price	Today	Price (30 days)	Country
1	 Apple AAPL	\$2.846 T	\$180.95	▲ 0.48%		USA
2	 Microsoft MSFT	\$2.493 T	\$335.40	▲ 0.85%		USA
3	 Alphabet (Google) GOOG	\$1.585 T	\$125.23	▲ 0.69%		USA
4	 Amazon AMZN	\$1.274 T	\$124.25	▲ 1.21%		USA
5	 NVIDIA NVDA	\$971.37 B	\$393.27	▼ 1.11%		USA
6	 Meta Platforms (Facebook) META	\$698.62 B	\$272.61	▲ 0.00%		USA
7	 Tesla TSLA	\$678.17 B	\$213.97	▲ 3.11%		USA
8	 TSMC TSM	\$513.14 B	\$98.94	▲ 0.10%		Taiwan
9	 Tencent TCEHY	\$410.04 B	\$42.80	▲ 3.66%		China
10	 Samsung 005930.KS	\$364.97 B	\$54.85	▼ 0.69%		S. Korea

# Context (2)

## **Onrust over gedeeltelijke verhuizing .nl- domeinen naar het Amerikaanse Amazon**

Bron: NOS

## **ASML forced to suspend some China exports after US escalates tech battle**

Bron: CNN

## **VS verbieden producten Huawei en andere Chinese bedrijven: 'Onacceptabel risico voor nationale veiligheid'**

Bron: Volkskrant

## **Finnish PM: We are too dependent on Taiwan for chips**

If Europe doesn't build up its own technological capability, supply might be strained in times of crisis, Marin said.

Bron: Politico

## **The AI arms race: How China and the US are competing in generative AI technology**

Bron: The Indian Express

# Maatschappelijke uitdaging

- Aandeel van de Europese digitale sector op de wereldmarkt krimpt
- Afhankelijkheden in het digitale domein nemen toe
- Wereldhandel wordt geopolitiek

-> Europese publieke belangen in het digitale domein komen onder druk te staan

Daarnaast dynamiek in Brussel: 'geopolitieke Commissie', breed pakket aan digitale wetgeving, Europese digitale soevereiniteit, strategische autonomie, economische veiligheid...

...hoe verhoudt Nederland zich daartoe?

# NL beleidsvorming



- > Kamerbrief Open Strategische Autonomie
- > Kamerbrief Aanpak Strategische Afhankelijkheden
- > Economische veiligheid/weerbaarheid
- > Agenda DOSA als digitale component van OSA – op 17 oktober naar de Kamer gestuurd!

# Begrippenkader (1)

## Vershil geopolitiek en geo-economie

TABEL 1

	<b>Geopolitiek</b>	<b>Geo-economie</b>
<b>Doel van staten</b>	Invloedsfeer	Sfeer van commercie
<b>Type evenwicht</b>	Machtsbalans	Balans van afhankelijkheden
<b>Openheid over beleid</b>	Open	Verborgen
<b>Aard allianties</b>	Eenduidig	Ambigu
<b>Belang van de economie</b>	Economie van belang als hulpmiddel	Economie een doel op zich

ESB

## Vershil economie en geo-economie

TABEL 2

	<b>Economie</b>	<b>Geo-economie</b>
<b>Geo-economische relaties</b>	Positive sum	Zero sum
<b>Focus type voordeel</b>	Absoluut	Relatief
<b>Ordeningsprincipe</b>	Marktwerking	Nationaal belang
<b>Centrale taak overheid</b>	Concurrentiebeleid	Industriepolitiek
<b>Rol bedrijven</b>	Winstgevendheid	Marktaandeel
<b>Uitkomst globalisering</b>	Wederzijdse afhankelijkheid	Asymmetrische afhankelijkheid

ESB



# Begrippenkader (2)

- Digitale open strategische autonomie:

*Het vermogen om van **de EU** om in het **digitale domein** als mondiale speler, in **samenwerking met internationale partners**, op basis van eigen inzichten en keuzes haar **publieke belangen te borgen en weerbaar te zijn** in een onderling verbonden wereld.*

- Risicovolle strategische afhankelijkheid:

*Als een product, dienst of technologie cruciaal is voor het **borgen van publieke belangen**. De mate van risico hangt af van de **waarschijnlijkheid dat de aanvoer wordt onderbroken** en de **impact** die dit heeft **op de samenleving**. Dit wordt bepaald door de mate van **marktconcentratie** en de **mogelijkheid tot substitutie**, de **aard van de betrekkingen met het land** waarvan we afhankelijk zijn en de **mate van wederzijdse afhankelijkheid**.*

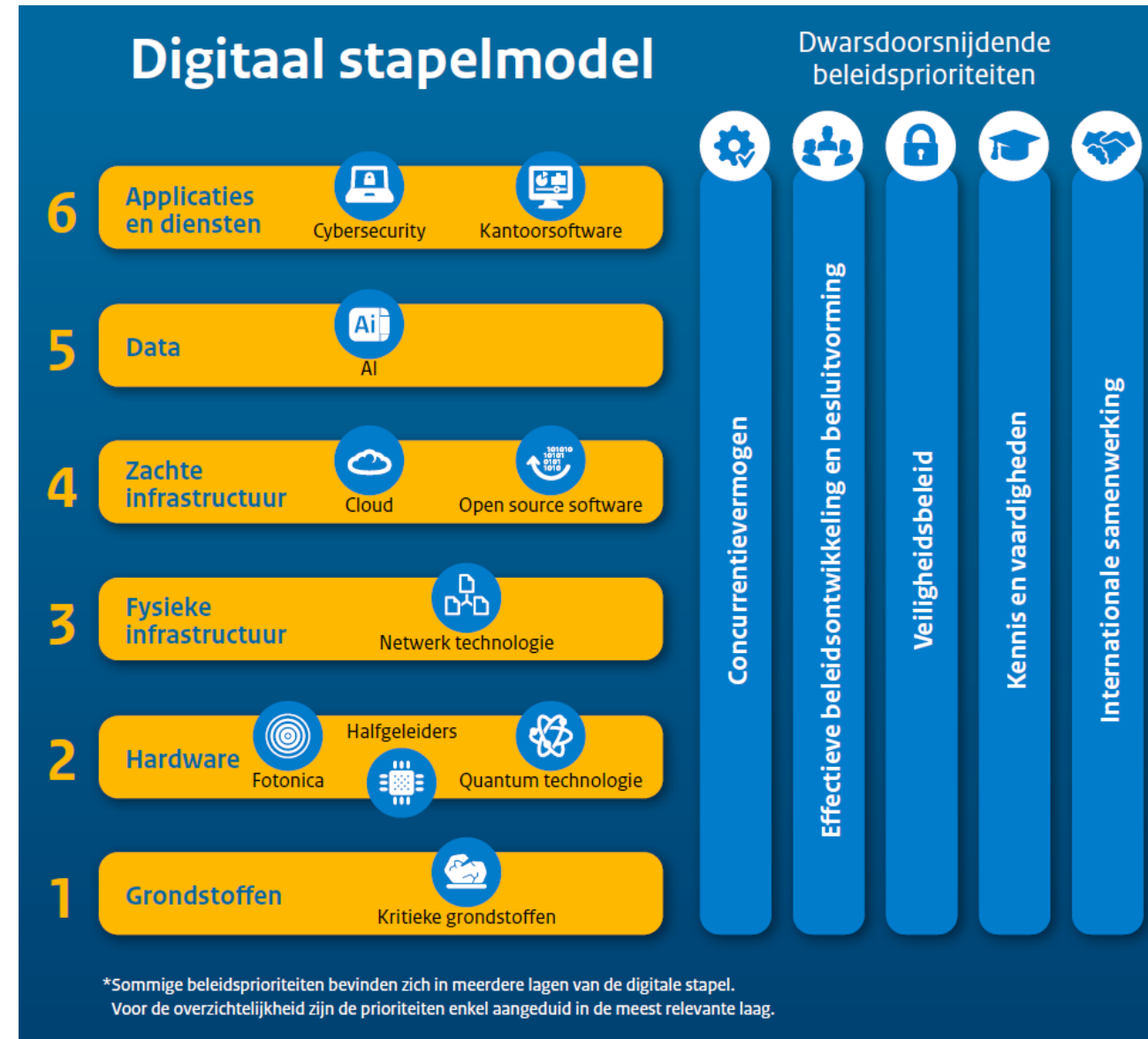
# Onderzoek: afhankelijkheden en handelingsperspectief



The Hague Centre  
for Strategic Studies

# Agenda DOSA

- De 'digital technology stack' deelt het digitale domein op in lagen.
- Per laag analyse van krachten en strategische afhankelijkheden, obv:
  - Nationale/Europese veiligheid
  - Verdienvermogen
  - Maatschappelijke impact, o.a. op rechtsstaat
- Dit heeft geleid tot 10 prioriteiten in de stack.
- Plus 5 dwarsdoorsnijdende prioriteiten.



# Uitvoering agenda

- Handelingsperspectief:
  - Afbouwen van risicovolle strategische afhankelijkheden
  - Creëren van omgekeerde afhankelijkheden (leverage)
  - Promote, protect, partnership-benadering
- Implementatie
  - Uitvoering acties
  - Afhankelijkheidsonderzoeken
  - Europese beïnvloeding



# Europese en internationale context

- › Europese Economische Veiligheidsstrategie
- › Nieuwe Commissie in 2024: concurrentievermogen en weerbaarheid
- › Onze boodschap aan Brussel:
  - › *Vergroot inzicht in afhankelijkheden*
  - › *Europese strategie voor digitale technologie*
  - › *Durf te prioriteren*
  - › *Zoek de samenwerking op*
- › Relatie VS en andere gelijkgestemde landen

Vragen?



# Afsluiting

Geert Bullens ([g.a.a.bullens@minezk.nl](mailto:g.a.a.bullens@minezk.nl))

Jasper Munnichs ([j.p.munnichs@minezk.nl](mailto:j.p.munnichs@minezk.nl))